

Eesti filmimaailmas purustatakse majanduskriisist hoolimata rekordeid

Veidi on ironilinegi, et nüüdse majanduskriisi ajal toimusid Eestis seni kalleima siinmail vändatud mängufilmi võtted. Saksa-Austria-Eesti ühistööna valmiva „Polli” 121 miljoni kroonise eelarve eest saaks teha üsna mitu Eesti filmi. Samal ajal valmistub režissöör Ilmar Raag ette filmi „Veel üks *croissant*” võteteks, mille eelarve võib ulatuda üle 52 miljoni krooni.

Seni kulukaim sinne mängufilm, Eesti-Vene-Soome ühisproduksioon „Georg” läks maksma 32,7 miljonit krooni, kalleima kohaliku rahastamisega mängufilmi „Detsembrikuumus” eelarve ulatus 24 miljoni kroonini.

„Iseasi, kui väga Eesti film see on,” kiitab Raag siiski tõrjuma väiteid, et „Veel üks *croissant*” võiks kalleima kodumaise filmi tiitlit kandma hakata – ligikaudu 70% rahast tuleb nimelt Prantsusmaalt. „Prantslased näevad seda pigem oma filmina.”

Ka ei taha ta välja käia veksleid, kui palju linateos lõpuks maksma läheb. „Numbrite suhtes julgen ettevaatusele manada,” hoiatab Raag, et 52 miljonit krooni on pigem ülempiiriks. „Lõpptulemus on pigem vähem ja kindlasti mitte rohkem.” Filmide puhul ei oska lõplikku summat keegi sageli ette öelda – ja „Veel ühe *croissant*” võtted peaks algama alles järgmisel aastal. Tavaliselt on olemas mingi alampiir ja koguhind sõltub sellest, kui palju eri allikaist raha õnnestub kokku saada.

Eesti filmide rahast kõige suurem tükki tuleb endiselt kahest allikast – Eesti Filmi Sihtasutuselt (EFS) ja Eesti Kultuurkapitalilt. Mõlemad on tänava kärpeid näinud. EFS-i algul 60 miljonile planeeritud toetussumma kuivas 49,4 miljonile kroonile. Kui palju kultuurkapitali veebruarikuus veel 23,7 miljonile kavandatud filmitoetussummasid lõpuks jagamisele läheb, on keeruline öelda – see sõltub, kui palju kogub riik tubaka- ja alkoholiaktsiisi ning hasartmän-

gumaksu. „Eriti sel aastal on laekumisi keeruline prognoosida,” nendib kultuuriministeriumi kinonõunik Meelis Muhi.

Raagi hinnangul tähendab toetussummade kokkukuivamine seda, et tänava tehakse „kaks normaalsuurusega filmi vähem”. Ülemöödunud aastal riiklike toetustena jagatud raha eest – mida kõigi filmiliikide peale kokku oli 94,3 miljonit krooni – saab tema hinnangul vändata viis n-ö normaalse eelarvega mängufilmi, lisaks saaks entusiastide olemasolul teha ka neli-viis mada-laearvelist linateost. Praeguste toetussummade juures aga üle kahe Eesti mõistes suure-eelarvelise – Euroopa mõistes odava – filmi valmis ei tee.

Talle sekundeerib režissöör ja produtsent Andres Maimik. „Ainus, mis ei ole [odavamaks] muutunud, on tootmine – näitlejate honorarid, produktsioonikulud,” ütleb ta. „Uued tehnoloogiad ehk lubavad veidi kulusid kärpida.”

Riigi poolt saadaval toel on ka oma lagi. See on küll aegade jooksul muutunud, kuid Raagi sõnul on suurusjärgud umbes järgmised: EFS-i erinevaid toetusi kokku kuus miljonit krooni ja kultuurkapitali tuge miljoni ringis. Edasine sõltub produtsendi tublidusest. „Erinevatest pisikestest kohtadest on võimalik veel umbes miljon krooni koguda,” ütleb Raag. Kokku ulatub riigi tugi ühele mängufilmile seega kuni seitsme miljoni krooni kanti.

Üks mainitud „pisikesi kohti” on kultuuriministeriumi juures paiknev rah-

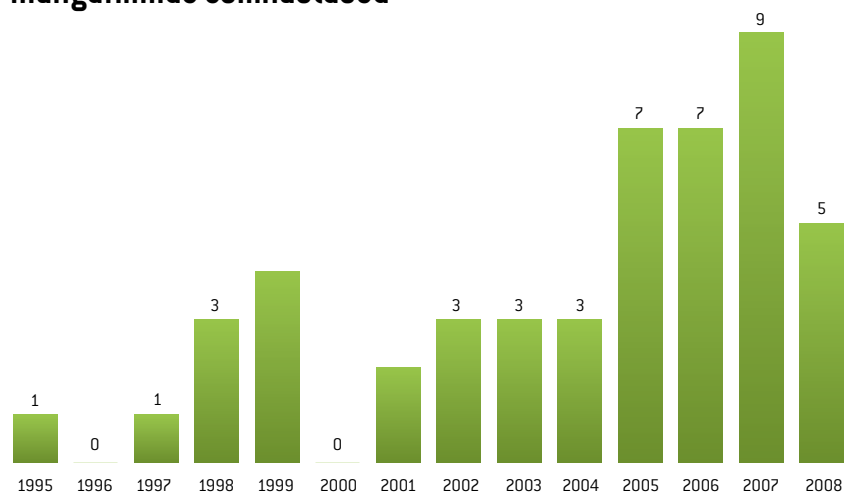
Ilmar Raag.

Eesti filmile jagatavad toetused on suhteliselt efektiivsed – iga kroon toob kuni 50% raha mujalt sisse.

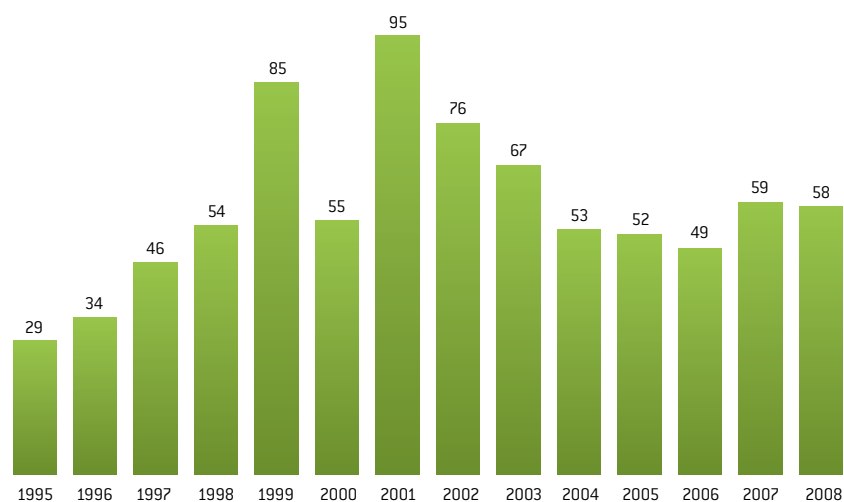

vusvahelises koostöös valmivate filmide toetusprogramm, mida kõnekeeles ka kaastootmisfondiks hüütakse. Kaastootmine on huvitav asi. Selle abil saab kodumaisesse filmitööstusesse tuua välismaist raha. Ja Eesti kinoloomest tehaksegi palju rahvusvahelises koostöös. „Eesti filmile jagatavad toetused on suhteliselt efektiivsed – iga kroon toob kuni 50% raha mujalt sisse,” ütleb Raag. „Kinole antava toe eripära ongi see, et tegu on stardirahaga.”

Eesti täispikkade mängufilmide esilinastused

Eesti filmide esilinastused (täispikad mängufilmid, lühifilmid, animafilmid, dokumentaalfilmid)

Euroopa filmide eelarve raha tuleb valdavalt rahvuslikest või piirkondlikest filmifondidest, millele lisanduvad tootjafirmade omavahendid, europrogrammide tugi ja erarahastajad. See, kui palju raha lõpuks kokku korjata õnnestub, sõltub mitmest asjaolust – filmist endast, rahastajate huvitatusest ja produtsendi veenmisoskusest. Reeglina on lihtsam saada hinnasoodustusi mõne teenuse osutamise pealt, rahalist toetust saada on keerulisem.

Tegelikult ainult kodumaise raha eest meie mõistes kallimaid filme Eestis enam peaaegu ei tehtagi. See muidugi tekitab mõnes hirmu, et kaob filmide rahvuslik identiteet. Kuid mis teha – riigilt saadav toetus on Maimiku hinnangul ka enam-vähem miinimum, millega üht korralikku filmi teha annab.

Siinse erasektori toele Eesti filmitegijal ei ole eriti mõtet loota. „On siiski filantroobist äriinimesi, kes Eesti filmile raha annavad,” ütleb Maimik. Seda ei saa aga kuidagi regulaarseks rahastamisallikaks nimetada – kasumisse meie filmid ju tavaliselt ei jõua. Üks erand on Maimiku lavastatud „Jan Uuspõld läheb Tartusse”, mis tegelikult on majanduslikult viimaste aastate edukaim kodumaine mängufilm. 2,6 miljoni kroonilise eelarvega film tõi oma linastumisaastal 2007 kokku 5,2 miljoni krooni eest kassatulu.

Eesti filmide poolt mullu siinsetest kinokassadest korjatud ligi 7,4 miljonist kroonist lõviosa läks kahe linasteose „Detsembrikuumus” ja „Mina olin siin” arvele. Ülejäänud 15 esilinastunud filmi pidid omavahel jagama alla miljonikroonist pirukat. >>

Ja ega filmitootjad sedagi piskut täies mahus endale saa. „Esimesel paaril nädalal 50/50, edasi 60/40 ja hiljem 70/30 kinomaniku kasuks,” kirjeldab Maimik kassatulu jaotust seni turul monopoliseerus olnud ketis. Seejuures jääb filmitootja kanda ka suur osa turunduskulusid.

Nii ei jäägi muud üle, kui välismaalt partnereid otsida. Seejuures tuleb arvestada sellegagi, et siinses filmis liikuva rahaga tagavad ka Euroopa mõistes suhteliselt väikese mahuga kaastootmisprojektides vaid vähemusosaluse.

Välismaiseid kaastootmispartnereid saab leida Tallinnastki. Pimedate Ööde filmifestivali raames toimub filmiturg Baltic Event, mille üks osa on ka kaastootmisturg. Sisuliselt kaubeldakse kaastootmisturul ideedega – filmiprojekti esindajad saavad kokku võimalike rahastajatega. Esimest korda 2005. aastal toimunud kaastootmisturgu on saatnud edu – sellele osalevad projektid Ida-Euroopast ja Skandinaaviast, ka Venemaalt. Ega siinkandis teist sellist üritust toimugi. EFS-i infojuhi Eda Koppeli sõnul on edasi arenenud 90% turul osalenud ideedest.

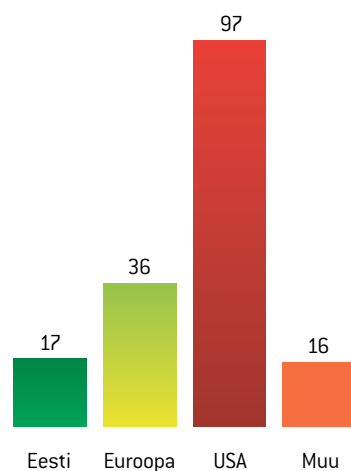
Areneva ja jätkusuutliku Eesti filmielu eelduseks loetakse viie-kuue filmi valmimist aastas.

Baltic Event'i käigus näiteks leidis endale kaasprodutsendiks prantslase Philippe Avril'i rumeenlase Cristian Mungiu 2007. aasta Cannes'i filmifestivalil Kuldse Palmioksa võitnud filmi „4 kuud, 3 nädalat, 2 päeva” algne idee. Ka „Poll” sai oma austerlasest kaasprodutsendi Danny Krauszi just Baltic Eventilt. Eesti filmidest on Tallinnas toimuva kaastootmisturuprojektidest välja kasvanud „Kuhu põgenevad hinged”, „Vasha” ja „Püha Tõnu kiusamine”, üks film, Sulev Keeduse „Kirjad inglile” on praegu järeltootmises.

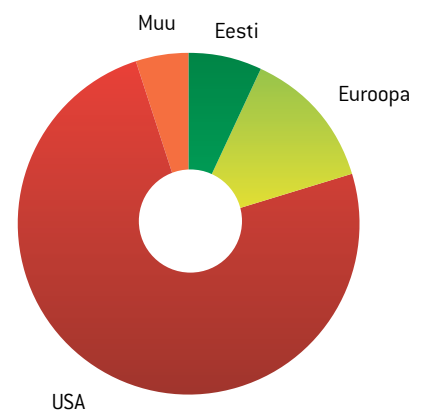
Kui 2000. aastate alguses defineeriti areneva jätkusuutliku Eesti filmielu, siis loeti selle eelduseks viie-kuue filmi valmimine aastas. Väiksema arvu puhul ei õnnestu filmitootmises ametisoolijaid lugeda professionaalseteks filmitegijateks, vaid nad peaks otsima endale ka kõrvaltegevust. See aga tooks kaasa ka nende ametioskuste kõikumise. „Hetkel veel väga ei tohiks viriseda,” ütleb siiski Raag. „Praegu oleme [riiklike toetuste poolest] 2005. aasta tasemel, kuid tol ajal oli ka 2005. aasta kõigi aegade parim aasta.”

Kinos linastunud filmid päritolu järgi, 2008

Kassatulu jagunemine filmide päritolu järgi, 2008, milj krooni

„POLL” – ÜHE FILMI LUGU

Suve hakuks kerkis Pärnumaal Matsirannas otse merre baltisaksa mõisahoonne. Vaiadel seisev ehitis oli siiski vaid filmikuliss. Filmivõtted toimusid tänavu suvekuudel.

Tegu on Saksa-Austria-Eesti ühistööna valmiva ajaloolise draamaga „Poll”, mille režissöör on sakslane Chris Kraus. Filmi inspiratsiooniks on režissööri vanatädi, sajandi keskel üpris tuntud kirjaniku Oda Schaeferi (1900–88) autobiograafiline romaan. Kraus sattus teose peale kirjandusõpingute käigus 20 aasta eest, tema baltisaksa juurtega parempoolses perekonnas oli aga vasakpoolsete vaadetega vanatädist rääkiminegi keelatud. Ei ole siis ime, et Krausis mahavaikitud sugulase vastu huvi tärkas. Alguses oli

stsenaristina tegutsenud mehel kavas kirjutada oma sugulasest vaid filmistenaarium, kuid aja kuludes tunnustatud režissööriks kujunenud Kraus avastas end ühel hetkel ka selle lavastaja rollist. Lugu räägib sellest, kuidas 13-aastane Oda 1914. aasta suvel Berliinist koos emaga oma isale Eestis paiknevasse Põlula mõisa (mille saksapärase nimi ongi Poll) külla tuleb.

Filmi peaosatäitjad on sakslased Edgar Selge, Jeannette Hain ja Richy Müller, eestlastest on kandvaim roll Tambet Tuisul.

Produtsendid Meike ja Alexandra Kordes leidsid siinse kaastootja Riina Sildose 2007. aasta Cannes'i filmifestivali raames toimunud produtsentide võrgus-

tumisüritusel. Sama aasta detsembris toimunud Baltic Eventilt avastati aga austerlasest partner Danny Krausz. Valmima peaks film aga juba järgmise aasta poolel.

Matsiranda kerkis häärber aga sellepärast, et pärast kümnekuseid otsinguid Eestis, Lätis, Peterburis, Poolas ja Saksamaal ei hakanud silma ühtki sobilikku mõisahoonet. Säärast perfektsionismi võimaldab üle 121 miljoni krooni ulatuv eelarve – kõige suurem, mis ühelgi siinmail vändatud filmil ette näidata. Vähemalt pärast taasiseseisvumist – nõukogudeaegsete linasteoste eelarveid on nüüdsesse rahasse keeruline ümber arvutada. Sildos on öelnud, et sellest jääb Eestisse ligikaudu 30 miljonit krooni.

FILMITÖÖSTUSE ÄRIMUDEL KÜSIMÄRGI ALL

Walt Disney tegevjuht Bob Iger ütles oktoobri viimasel nädalal, et filmiäri „muutub otse meie silmade all”. Sektori peamine rahalehm viimase kümnendi vältel, DVD-delt teenitav tulu, kahaneb järsult, asendajaid ei ole sellele suudetud eriti leida. „Ärimudel, mis on filmiäri aluseks, on muutumas,” sõnas Iger Financial Timesile. „Kui me muutusega ei kohane, siis enam äri ei ole – sellega veenan ma oma tiimi.” Stuudiod on üritanud probleemi mitmel moel lahendada, aga tulutult. Näiteks, kui varem oli filmi esilinastuse ja DVD poodi jõudmise vahe vähemasti pooleaastane, siis nüüdseks on see tublisti kokku kuivanud. Ka kõrgema definitsiooniga plaatide

müügist ei ole abi, hoolimata blu-ray- ja HD-DVD formaadisõja lahenemisest esimese kasuks. DVD-de läbimüük langes mullu 2,6 miljardi dollari võrra, samal ajal blu-ray-formaadis plaatide käive küll neljakordistus, kuid selle maht ulatus vaid 482 miljoni dollarini. Nii tavapärase kui ka kõrgema definitsiooniga blue-ray-DVD-de ülemaailmne tulu müügist ja laenutusest oli mullu kokku 26,4 miljardit dollarit. Ja ega stuudiod usugi enam, et uus formaat vana välja vahetaks – inimeste DVD-kollektsioonid olevat selleks liiga suureks, lisaks arenevad võimalused filmide digitaalseks levitamiseks. Viimasega aga kaasneb Hollywoodile üks teine mure – piraatlus.

Koduleht ZML.com sisaldab üle 10 000 filmi, värsketest hittidest vana klassikani, mida saab alla laadida eri resolutsiooniga, salvestada iPodi, kirjutada plaatidele ja seda kõike üpris soodsas hinnaga. Tegu ei ole siiski filmitööstuse vastusega piraatidele, vaid vägagi professionaalse välimusega saidiga, mille abil rühm leidlikke inimesi filmipiraatlusega raha teenib.

Samas on ZML.com Hollywoodi jaoks julgustavgi näide – järelikult on inimesed nõud veebist filmide allalaadimise eest maksma. Probleem on aga see, et valdav osa legaalseid veebisaite ei saa oma filmivaliku poolest piraatidele lähedalegi.